

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 01.03.2005
COM(2005) 65 końcowy

ZIELONA KSIĘGA

Prawo spadkowe i testamenty

{SEC(2005) 270}

(przedstawiony przez Komisję)

1. WPROWADZENIE

Niniejsza Zielona Księga otwiera szeroko zakrojone konsultacje dotyczące zasad dziedziczenia *ab intestato* lub testamentowego w kontekście międzynarodowym.

Komisja zachęca wszystkie zainteresowane osoby do udzielania odpowiedzi na poniższe pytania, a także przesyłania wszelkiego odnośnego wkładu, najpóźniej do 30 września 2005 r., na następujący adres:

Komisja Europejska
Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości, Wolności i Bezpieczeństwa/Direction générale
Justice, Liberté et Sécurité
Jednostka C1 – Sądownictwo cywilne/Unité C1 – Justice civile
B – 1049 Bruksela
Faks: + 32 (0) 2 299 64 57
E-mail: jls-coop-jud-civil@cec.eu.int

Osoby, biorące udział w niniejszej konsultacji, proszone są o wyraźne oświadczenie, czy wyrażają zgodę na zamieszczenie swoich odpowiedzi i uwag na stronie internetowej Komisji.

* * *

SŁOWNICZEK

Akt: dokument, który potwierdza zaistnienie danego faktu lub dokument prawny, którego autentyczność jest poświadczona przez władze publiczne (np. akt notarialny).

Jednolite poświadczenie (tzw. apostille): formalność przewidziana w Konwencji Haskiej z dnia 5 października 1961 r. w celu uznania dokumentów zagranicznych.

Kommorienci: osoby, które mają status spadkobiercy (np. ojciec i syn) i które umierają w warunkach uniemożliwiających ustalenie, która z osób zmarła wcześniej.

Jurysdykcja międzynarodowa: właściwość sądów danego kraju do orzekania w sprawie o charakterze międzynarodowym.

Pozostała właściwość: zasady jurysdykcji międzynarodowej sądów, które nie zostały zharmonizowane na poziomie Wspólnoty.

Spadkodawca: ten, od którego pochodzi spadek (zmarły).

Exequatur: procedura niezbędna do uznania i wykonania orzeczenia zagranicznego.

Forum actoris: właściwy sąd lub sąd, do którego wniesiono sprawę.

Umowy w sprawie przyszłego spadku: umowy zawarte przed zgonem dotyczące przyszłego spadku lub przyszłych spadków.

Dziedziczenie ab intestato: dziedziczenie bez testamentu.

Testamenty wspólne: testamenty sporządzone przez dwie lub kilka osób w jednym dokumencie na rzecz osoby trzeciej lub jako wzajemna dyspozycja.

* * *

Przyjęcie instrumentu europejskiego dotyczącego kwestii dziedziczenia zostało uznane za priorytetowe już w planie działań z Wiednia¹ w roku 1998. Program działań służących wdrażaniu zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych², przyjęty przez Radę i Komisję pod koniec roku 2000, przewiduje stworzenie instrumentu w tej dziedzinie. Ostatnio przyjęty Program Haski³ wzywa Komisję do przedstawienia Zielonej Księgi, obejmującej całość tej problematyki: prawo właściwe, jurysdykcję i uznawanie orzeczeń, środki administracyjne (świadczenia spadkowe, rejestracje testamentów).

Wzmożona mobilność osób w obrębie przestrzeni bez wewnętrznych granic, a także coraz większa liczba związków między obywatelami różnych Państw Członkowskich, z którymi często wiąże się zakup majątków znajdujących się na terytorium kilku krajów Unii, w szczególności sposób komplikują sprawy związane z dziedziczeniem spadku.

Trudności, jakie napotykają protagoniści dziedziczenia transnarodowego, są w większości związane z rozbieżnością między podstawowymi zasadami, normami proceduralnymi i normami kolizyjnymi, którym podlegają te sprawy w Państwach Członkowskich.

Otóż prawo spadkowe wyłączone jest z norm wspólnotowych prywatnego prawa międzynarodowego przyjmowanych do chwili obecnej. Przyjęcie zasad zharmonizowanych na poziomie europejskim wydaje się więc niezbędne.

Sprawy spadkowe rozwiązywane są w większości w postępowaniach niespornych. Dlatego też przyjęcie ustawodawstwa wspólnotowego dotyczącego wyłącznie wyznaczania właściwych sądów w celu rozwiązywania sporów spadkowych oraz uznawania i wykonywania ich orzeczeń będzie niewystarczające.

Aby uprościć zadanie protagonistów dziedziczenia transnarodowego i skutecznie rozwiązać konkretne problemy obywateli, obowiązkowo powinno się stworzyć instrument wspólnotowy zajmujący się również uznawaniem dokumentów i aktów pozasądowych (testamentów, aktów notarialnych, dokumentów administracyjnych). Ponieważ całkowita harmonizacja zasad prawa rzeczowego Państw Członkowskich nie może być brana pod uwagę, należy działać pod kątem norm kolizyjnych. Komisja uważa w związku z tym, że na poziomie wspólnotowym nie dokona się żaden postęp w dziedzinie prawa spadkowego bez wcześniejszego zmierzenia się z kwestią prawa właściwego.

Z tego punktu widzenia należy przede wszystkim zastanowić się nad zakresem stosowania norm kolizyjnych, które stanowiłyby najważniejszy element inicjatywy legislacyjnej i które potencjalnie mogłyby objąć bardzo wiele obszarów: moc obowiązującą testamentów, uprawnienia spadkobiercy, zachowki, likwidacja i dział spadku, wspólność majątku spadkowego...

Przedmiotem specjalnej uwagi powinna również stać się sprawa kryterium wyboru łącznika. Tak jak często ma to miejsce w prywatnym prawie międzynarodowym, istnieje ogromna pokusa znalezienia jedyne właściwego kryterium wyboru łącznika, takiego, który sam w

¹ Dz.U. C 19 z 23.1.1999 r.

² Dz.U. C 12 z 15.1.2001 r.

³ Patrz konkluzje Prezydencji, Rada Europejska w Brukseli, 4-5 listopada 2004 r.

sobie rozwiązałyby wszystkie problemy. Takim kryterium mogłoby być obywatelstwo, przez długi czas uprzywilejowane, bądź też stałe miejsce pobytu, obecnie bardziej „w modzie”.

Jednakże w kwestii spadkowej każde kryterium ma swoje minusy. Ostatnie miejsce zamieszkania osoby zmarłej, uznane za kryterium łącznika, mogłoby na przykład pociągnąć za sobą zastosowanie prawa bardzo słabo powiązanego z samym spadkiem: gdy *spadkodawca* nie posiada obywatelstwa kraju, w którym umiera i gdy większość jego majątku znajduje się w innym kraju. Czy należy w związku z tym upierać się przy znalezieniu jedyne kryterium łącznika? Czy nie lepiej przyjąć w tej kwestii pewną elastyczność, w tym nawet umożliwić stronom dokonanie pewnego wyboru?

Bez względu bowiem na rodzaj łącznika, jaki zostanie wybrany w przyszłej normie wspólnotowej w celu ustalenia prawa właściwego, nie można wykluczyć, że powyższe kryterium będzie w pewnych sytuacjach słabo dostosowane do uzasadnionych oczekiwań uczestników postępowania spadkowego. Oczekiwania te stanowią parametr, który należy brać pod uwagę w kontekście jednolitego rynku, gwarantującego swobodny przepływ osób. Dana osoba może więc przebywać przez jakiś czas w jakimś kraju, nie nabywając tam żadnego majątku, ponieważ ma ona zamiar docelowo powrócić do kraju swojego pochodzenia, gdzie zresztą w dalszym ciągu mieszka jej rodzina i gdzie znajduje się jej majątek. Jeżeli ta osoba umrze w kraju, w którym mieszkała, mogłoby być uzasadnione, by kwestie dziedziczenia po niej podlegały jej prawu ojczystemu. Natomiast łącznik z prawem kraju jego pochodzenia staje się niezasadny jeżeli *spadkodawca* dawno temu opuścił kraj swojego pochodzenia i jeżeli mieszkał w Państwie Członkowskim, w którym znajdują się wszystkie jego powiązania, zarówno rodzinne, jak i majątkowe.

* * *

Jeżeli określenie prawa właściwego jest kwestią podstawową, sprawa jurysdykcji również powinna być traktowana z należytą uwagą. W niektórych Państwach Członkowskich pośrednictwo sędziego jest obowiązkowe; w innych jest ono niezbędne w celu likwidacji spadków złożonych bądź będących źródłem konfliktów.

By wprowadzać ustawodawstwo dotyczące jurysdykcji należy również wiedzieć, czy trzeba wybrać jeden jedyny łącznik, czy też, przeciwnie, można przyjąć pewną elastyczność.

Ponadto uwzględniając fakt, że w wielu Państwach Członkowskich sprawy spadkowe rozwiązywane są w dużej mierze poza sądami, często z udziałem władz publicznych lub niektórych zawodów prawniczych, należy zastanowić się nad ewentualnymi międzynarodowymi zasadami jurysdykcji dotyczącymi tych władz i tych zawodów.

Podczas analizowania tych wszystkich aspektów konieczne będzie zbadanie licznych zagadnień szczególnych, takich jak umowy w sprawie przyszłego spadku, zachowki i „trusty” spadkowe. Koncept ten, nieznan w większości systemów prawnych, jest jednak często stosowany w wielu Państwach Członkowskich.

Docelowo działania legislacyjne Wspólnoty w kwestii dziedziczenia powinny także mieć na celu usunięcie przeszkód administracyjnych i praktycznych. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę stworzenie „europejskiego świadectwa spadkowego”. Wniosek taki jest wyraźnie wymieniony w Programie haskim, podobnie jak rejestracja testamentów.

2. NORMY KOLIZYJNE

2.1. Zagadnienia ogólne

Nie powinno się poddawać w wątpliwość uniwersalnego charakteru tych przyszłych norm: ograniczenie stosowania zharmonizowanych norm kolizyjnych do sytuacji międzynarodowych ściśle „wewnątrzspołnotowych”, z wyłączeniem sytuacji uwzględniających porządek prawny krajów trzecich, skomplikowałoby zadanie osób prywatnych i zawodowych prawników.

Należy przede wszystkim zastanowić się nad zakresem łącznika w sprawach dziedziczenia, z uwagi na to, że te same zagadnienia nie podlegają obowiązkowo prawu dziedziczenia we wszystkich systemach prawnych. Harmonizacji norm kolizyjnych powinno w związku z tym towarzyszyć określenie dziedziny prawa spadkowego.

Następnie należy ustalić jeden lub kilka rodzajów łączników.

Wreszcie, warto dowiedzieć się czy przyszłe ustawodawstwo wspólnotowe, poza określeniem spadkobierców i ich praw, dotyczyć będzie również trybu przekazywania spadkobiercom dziedzicznego majątku.

Pytanie 1: *Z jakimi zagadnieniami należy połączyć prawo spadkowe?*

W szczególności, czy normy kolizyjne powinny ograniczać się do określenia spadkobierców i ich praw czy też powinny również dotyczyć likwidacji i działu spadku?

Pytanie 2: *Jaki rodzaj kryterium łącznika należy stosować w celu określenia prawa właściwego? Czy należy stosować to samo kryterium dla wszystkich kwestii objętych zakresem prawa właściwego czy też można stosować różne kryteria dla różnych aspektów dziedziczenia?*

W szczególności, czy wspólnotowa norma kolizyjna powinna dokonywać rozróżnienia między majątkiem ruchomym a nieruchomym? Czy należy zastrzec pewne znaczenie dla prawa kraju, w którym znajduje się nieruchomości?

2.2. Testamenty i umowy w sprawie przyszłego spadku

W kwestiach dotyczących ważności testamentów systemy prawne Państw Członkowskich przyjęły bardzo zróżnicowane rozwiązania, zarówno w sprawie zdolności do sporządzenia testamentu, form testamentu, ważności merytorycznej, testamentów wspólnych⁴, umów w sprawie przyszłego spadku⁵ lub odwołalności. Normy kolizyjne także różnią się między sobą.

⁴ Testamenty sporządzone przez dwie osoby w tym samym dokumencie.

⁵ Umowy dotyczące jednego lub kilku spadków przed ich otwarciem.

Pytanie 3: *Jakie powinno być prawo właściwe dla:*

- ogólnej zdolności do sporządzenia testamentu?

- ważności:

- w kwestii formy testamentów?
- treści merytorycznej testamentów?
- testamentów wspólnych?
- umów w sprawie przyszłego spadku?
- odwoływania testamentów?

Jak sformułować normę kolizyjną w sposób uwzględniający ewentualną zmianę łącznika pomiędzy datą sporządzenia testamentu a datą zgonu?

2.3. Kommorienci

Kolejność, w jakiej umierają dwie osoby mogące dziedziczyć jedna po drugiej, może mieć wpływ na prawa ich własnych spadkobierców. Gdy osoby umierają podczas tego samego wydarzenia, niektóre Państwa Członkowskie zakładają, że zmarły w tej samej chwili, inne zaś ustalają kolejność, w jakiej zakłada się, że straciły one życie. Jeżeli spadki po kommorientach podlegają rozbieżnym ustawom, ich likwidacja może okazać się niemożliwa.

Pytanie 4: *W jaki sposób należy rozwiązać sprawę ewentualnej niezgodności praw właściwych dla dziedziczenia po kommorientach?*

2.4. Wybór prawa właściwego dla dziedziczenia

Mimo że Państwa Członkowskie Unii Europejskiej nie przewidują w większości wyboru prawa spadkowego przez przyszłego *spadkodawcę* lub przez spadkobierców, rozwiązanie tego zagadnienia pozostaje zasadne. Bez względu bowiem na wybór łącznika nie można wykluczyć, że będzie on w pewnych sytuacjach nieodpowiedni w stosunku do uzasadnionych oczekiwań uczestników danego postępowania spadkowego. Można byłoby więc przewidzieć pewną elastyczność w tej dziedzinie.

Pytanie 5: *Czy należy przyjąć możliwość dla przyszłego spadkodawcy (przy dziedziczeniu testamentowym lub ab intestado) wyboru prawa właściwego dla dziedziczenia po nim za zgodą lub bez zgody jego domniemanych spadkobierców? Czy należy taką możliwością objąć spadkobierców po otwarciu spadku?*

Pytanie 6: *W przypadku uznania wyboru prawa spadkowego, czy należy ograniczyć możliwości wyboru i ustalić jego warunki? Z zastrzeżeniem, że nie zostały one wyznaczone jako łącznik obiektywny, czy należy przyjąć następujące kryteria: obywatelstwa, miejsca zamieszkania, miejsca zwyczajowego pobytu lub inne?*

Pytanie 7: *Kiedy dokładnie te łączniki powinny się pojawiać? Czy powinny podlegać szczególnym warunkom (czas trwania, ważność w chwili zgonu...)?*

Pytanie 8: *Czy należy przyjąć możliwość wyboru prawa właściwego dla testamentów wspólnych i dla umów w sprawie przyszłego spadku? Czy trzeba ograniczać ten wybór? Jeżeli tak, to w jaki sposób?*

Pytanie 9: *Czy należy pozwolić współmałżonkowi na wybranie prawa właściwego dla jego małżeńskiego ustroju majątkowego w celu podporządkowania mu spadku po nim?*

2.5. Zachowki

Systemy prawne wszystkich Państw Członkowskich chronią bliskich zmarłego, który chciałby ich wydziedziczyć. Ochrona ta przybiera często formę zachowku, lecz mechanizm ten nie jest jednogłośnie uznawany w całej Unii Europejskiej.

Pytanie 10: *Czy należy utrzymać stosowanie zachowku, gdy prawo wyznaczone normą kolizyjną nie zna tej zasady lub gdy określa jej zakres w inny sposób? Jeżeli tak, to na jakich warunkach?*

2.6. Trusty spadkowe

Jeżeli trust przybiera charakter międzynarodowy, sądy i inne właściwe władze wezwane do rozpoznania sprawy powinny móc określić, jakie prawa są dla niego prawami właściwymi. Poza prawem tworzącego trusty do wyboru prawa właściwego, konieczne może okazać się stworzenie szczególnych norm kolizyjnych dla trustu.

Pytanie 11: *Czy należy przyjąć szczególne normy kolizyjne dotyczące trustów? Jeżeli tak, to jakie?*

2.7. Odesłanie sprawy do właściwego sądu

Ujednolicenie norm kolizyjnych na poziomie wspólnotowym spowoduje, że odsyłanie sprawy będzie niepotrzebne, gdy wszystkie elementy łączące będą znajdowały się w jednym Państwie Członkowskim. Jednakże problem wystąpi wówczas, gdy normy kolizyjne wyznaczą prawo państwa trzeciego.

Pytanie 12: *Czy przyszły instrument wspólnotowy powinien przyjąć możliwość odesłania sprawy, jeżeli zharmonizowane normy kolizyjne wyznaczą prawo państwa trzeciego? Jeżeli tak, to na jakich warunkach i w jakich granicach?*

2.8. Kwestie wstępne

Prawo właściwe dla danego spadku uzależnia niekiedy uregulowanie tegoż spadku od odpowiedzi na pytanie zwane „wstępnym”, które może podlegać innemu prawu: ważności małżeństwa lub partnerstwa, ustaleniu pokrewieństwa...

Pytanie 13: *Jaką normę kolizyjną należy przyjąć w celu ustalenia prawa właściwego dla kwestii wstępnych w sprawach dziedziczenia?*

3. ZASADY DOTYCZĄCE JURYSDYKCJI

Państwa Członkowskie przyjęły bardzo różne kryteria: ostatnie miejsce zamieszkania zmarłego, miejsce zamieszkania pozwanego lub powoda, położenie niektórych dóbr majątkowych, a także obywatelstwo zmarłego lub jednej albo drugiej ze stron sporu. W tej kwestii należy wziąć pod uwagę bardzo różne interesy: interesy domniemanych spadkobierców, którzy niekiedy zamieszkują w różnych krajach, lecz także interesy różnych państw, których to dotyczy, w szczególności dlatego, że majątek znajduje się na ich terytorium.

3.1. Wybór właściwej jurysdykcji

Pierwsza możliwość polegałaby na ustaleniu jedyne go właściwego *forum actoris*, bez względu na rozróżnienie dziedzicznego majątku na ruchomy i nieruchomy. Natomiast, na wzór tego, co mogłoby zostać dokonane w dziedzinie prawa właściwego, należałoby rozważyć przyjęcie bardziej elastycznych zasad, i to pod wieloma względami.

Pytanie 14: *Czy ustalenie jedyne go właściwego forum actoris w kwestii dziedziczenia jest wskazane? Czy można odstąpić od jurysdykcji forum actoris miejsca położenia nieruchomości? Gdyby miało zostać przyjęte jedno jedyne ogólne kryterium, jakie by ono było?*

Pytanie 15: *Czy można rozważać umożliwienie spadkobiercom wniesienie sprawy do sądu innego Państwa Członkowskiego niż to, które zostałyby wyznaczone na mocy ewentualnej głównej normy kolizyjnej? Jeżeli tak, to na jakich warunkach?*

Pytanie 16: *Czy podczas toczącego się w jednym Państwie Członkowskim postępowania spadkowego należy dopuścić możliwość złożenia wniosku w sądzie innego Państwa Członkowskiego, gdzie znajduje się majątek spadkowy, o podjęcie środków tymczasowych i zabezpieczających?*

Pytanie 17: *Czy konieczne jest włączenie do przyszłego instrumentu wspólnotowego przepisów umożliwiających przeniesienie sprawy z sądu jednego Państwa Członkowskiego do sądu innego Państwa Członkowskiego, a jeżeli tak, to pod jakimi warunkami?*

Zastosowanie kryteriów określonych przez przyszły instrument może wyznaczyć sąd państwa trzeciego. W takim przypadku stanowczo nie jest wskazana jednostronna rezygnacja z jurysdykcji sądów Państw Członkowskich, podczas gdy inne kryteria łącznika, nieujęte na poziomie wewnątrzspółnotowym, byłyby właściwe dla jednostronnego wytyczenia granicy właściwości tych jurysdykcji w porównaniu do jurysdykcji państw trzecich. Pozostawienie w gestii ustawodawstw krajowych Państw Członkowskich w charakterze „pozostałej właściwości” kwestii udzielenia odpowiedzi na to pytanie uniemożliwia znalezienie wspólnego rozwiązania i może wywołać inne spory kompetencyjne.

Wyobraźmy sobie, że kryterium jurysdykcji wspólnotowej jest ostatnie miejsce zamieszkania zmarłego. Obywatel Państwa Członkowskiego A umiera w kraju trzecim, w którym niedawno osiadł. Wszyscy jego spadkobiercy znajdują się w Państwie Członkowskim A, a większość jego majątku w Państwie Członkowskim B. W tym przypadku prawo wspólnotowe (ostatnie miejsce zamieszkania zmarłego) nie wyznacza żadnego Państwa Członkowskiego, ani A, ani B, podczas gdy dziedziczenie jest dużo ściślej związane z tymi dwoma państwami niż z państwem trzecim będącym ostatnim miejscem zamieszkania zmarłego. Odesłanie do zasad krajowych w celu uregulowania tej kwestii mogłoby wywołać nowy problem. Jeżeli Państwo

Członkowskie A stosuje kryterium obywatelstwa, a Państwo Członkowskie B stosuje kryterium miejsca położenia majątku: spór pozytywny o własność. W przypadku przeciwnym: spór negatywny o własność.

Pytanie 18: *Jakie elementy należałoby wziąć pod uwagę w celu ustalenia jurysdykcji sądów Państw Członkowskich w sytuacji takiej jak opisana powyżej?*

Pytanie 19: *Czy te specjalne zasady jurysdykcji powinny być stosowane również do majątku znajdującego się na terytorium państwa trzeciego, które żąda wyłącznej jurysdykcji w tej sprawie?*

3.2. Postępowania związane z przenoszeniem własności nieruchomości

Przeniesienie własności nieruchomości wymaga wpisu do różnych rejestrów. W niektórych Państwach Członkowskich wzmianki w tych rejestrach dokonywane są jedynie na podstawie wyroku wydanego lub aktu sporządzonego przez władze krajowe. Można byłoby rozważyć możliwość dokonywania zmiany w tych rejestrach na podstawie dokumentów wydanych w innym Państwie Członkowskim.

Pytanie 20: *Czy należy zastrzec jurysdykcję władz miejsca położenia nieruchomości należących do spadku, gdy główna jurysdykcja przyznawana jest władzom innego Państwa Członkowskiego w celu:*

- sporządzenia dokumentów niezbędnych do wprowadzenia zmian w rejestrach własności?
- dokonywania czynności administracyjnych i przenoszenia własności?

Pytanie 21: *Czy można opracować ujednolicone dokumenty wspólnotowe, które byłyby stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich, w których znajduje się majątek? Jeżeli tak, to które z istniejących obecnie dokumentów mogłyby zostać ujednolicone? Czy możliwe jest zniesienie lub uproszczenie niektórych środków obecnie niezbędnych w ramach dziedziczenia międzynarodowego? Jeżeli tak, to których?*

3.3. Własność władz innych niż sądowe

Uwzględniając znaczenie funkcji sprawowanych przez władze inne niż sądowe – notariuszy lub urzędników różnych administracji – można by pozwolić spadkobiercom na dokonywanie niektórych formalności wobec władz znajdujących się w ich bliskim otoczeniu, jeżeli nie mieszkają w miejscu wskazanym przez główną zasadę jurysdykcji.

Pytanie 22: *Czy należy przewidzieć, by zharmonizowana zasada jurysdykcji była również stosowana w stosunku do innych władz, mogących włączać się w kwestie dotyczące dziedziczenia?*

Pytanie 23: *Czy należy przewidzieć, by niektóre formalności mogły być dokonywane wobec władz innego Państwa Członkowskiego niż to, które zostało wyznaczone na mocy głównej normy kolizyjnej? Czy należy wspierać taką możliwość?*

3.4. Trusty

Ponieważ zagadnienie prawa spadkowego nie jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 44/2001, nie istnieją wspólnotowe zasady jurysdykcji dla sporów dotyczących trustów spadkowych, których nie dotyczyłoby to rozporządzenie.

Pytanie 24: *Jakie zasady jurysdykcji powinien zawierać przyszły instrument wspólnotowy w odniesieniu do trustów spadkowych?*

4. ZASADY UZNAWANIA I WYKONYWANIA

Przyszłe ustawodawstwo wspólnotowe powinno uprościć zadanie spadkobierców, umożliwiając uznawanie i wykonywanie aktów i dokumentów niezbędnych do uznania ich praw: decyzji sądowych, aktów notarialnych, testamentów, dokumentów poświadczających status spadkobiercy, pełnomocnictw przyznanych osobom upoważnionym do zarządzania spadkami i do ich likwidacji...

4.1. Uznanie i wykonanie wyroków

Ustanawiając zharmonizowane zasady w sprawie prawa właściwego i jurysdykcji, przyszłe ustawodawstwo osiągnie bardzo wysoki poziom wzajemnego zaufania, co spowoduje, że utrzymanie środków tymczasowych dla uznawania i wykonywania wyroków będzie niepotrzebne. Jeżeli jednakże przyczyny odmowy zostałyby utrzymane, powinny być one takie same dla wszystkich Państw Członkowskich.

Pytanie 25: *Czy można uchylić exequatur o uznaniu wyroku zagranicznego? Czy, przeciwnie, należy włączyć uzasadnienie odmowy uznania i wykonania wyroków? Jeżeli tak, to jakie?*

Pytanie 26: *Czy można przyjąć, że wyrok wydany w jednym Państwie Członkowskim w sprawie dziedziczenia zostanie uznany z mocy prawa i umożliwić bez przeprowadzania postępowania dokonywanie zmian w księgach wieczystych innego Państwa Członkowskiego? Czy należy wzorować się na art. 21 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003?*

4.2. Uznawanie i wykonywanie aktów prawnych i testamentów

W niektórych Państwach Członkowskich notariusze i inne władze sporządzają akty dotyczące obejmowania i likwidacji spadków. Należy podjąć odpowiednie środki w celu uznawania i wykonywania tych aktów.

Ponadto należy zastanowić się nad ewentualnymi zasadami stosowanymi odnośnie do testamentów zagranicznych, które często nie mogą być w pełni skuteczne.

Pytanie 27: *Czy do aktów sporządzonych w dziedzinie prawa spadkowego można stosować ten sam system dotyczący uznawania i wykonywania co do wyroków? Czy można w związku z tym rozważyć możliwość, by akty notarialne sporządzone w danym Państwie Członkowskim w sprawie dziedziczenia umożliwiały dokonywanie zmian w księgach wieczystych bez przeprowadzania innego postępowania w innych Państwach Członkowskich? Czy należy wzorować się na art. 46 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003?*

Pytanie 28: *Czy należy przewidzieć zasady szczególne mające na celu ułatwienie uznawania i wykonywania w danym Państwie Członkowskim testamentów sporządzonych w innym Państwie Członkowskim?*

4.3. Inni administratorzy (w tym trusty spadkowe)

Wyznaczenie osób trzecich do celów administrowania lub likwidacji spadków jest, w zależności od Państwa Członkowskiego, fakultatywne bądź obowiązkowe. Wyznaczenie tych osób oraz ich prerogatyw, różniących się w zależności od systemu, nie jest zawsze uznawane w innych Państwach Członkowskich.

Jeżeli chodzi o uznanie i wykonanie decyzji wydanych w sprawach trustów spadkowych, należy zastanowić się nad skutkami, jakie uznanie samych trustów będzie miało na zmiany w księgach wieczystych.

***Pytanie 29:** Czy można brać pod uwagę pełnoprawne uznawanie we wszystkich Państwach Członkowskich wyznaczenia i uprawnień innych administratorów? Czy należy przewidzieć uzasadnienie pozwalające na wniesienie sprzeciwu w sprawie tego wyznaczenia i tych uprawnień?*

***Pytanie 30:** Czy należy stworzyć certyfikat zaświadczający o wyznaczeniu na administratora osoby trzeciej i opisujący jego uprawnienia? W gestii jakiej osoby lub władzy powinno znaleźć się sporządzenie tego certyfikatu? Jaka powinna być treść tego certyfikatu?*

***Pytanie 31:** Czy uznanie trustów spadkowych umożliwiłoby wpisanie majątku danego trustu i papierów wartościowych z nim związanych do ksiąg wieczystych? Jeżeli nie, to jakie przepisy należałoby przyjąć?*

***Pytanie 32:** Czy należy przyjąć przepisy chroniące stosowanie zachowku przewidzianego w prawie spadkowym lub innym prawie, które wymagałoby stosowania tej ochrony, mimo istnienia trustu? Jeżeli tak, to jakie?*

5. DOWODY POSIADANIA STATUSU SPADKOBIERCY: EUROPEJSKIE ŚWIADECTWO SPADKOWE

W różnych systemach prawnych dowód posiadania statusu spadkobiercy ustalany jest w różny sposób. Dla spadkobierców podstawową sprawą jest możliwość ustalenia ich praw, by mogli wejść w posiadanie majątku spadkowego, który im się należy, bez wszczynania postępowania. Przy zharmonizowanych normach kolizyjnych wprowadzenie świadectwa o jednakowych skutkach prawnych dla całej Wspólnoty jest wykonalne. Stanowiłoby to niezaprzeczalną wartość dodaną.

Należy rozwiązać kilka zagadnień: warunki sporządzania świadectwa, jego treść i jego skutki.

***Pytanie 33:** Jakie skutki prawne mogłoby pociągać za sobą wprowadzenie świadectwa?*

***Pytanie 34:** Jakie wzmianki powinno zawierać świadectwo?*

***Pytanie 35:** W którym Państwie Członkowskim świadectwo powinno być wydawane? Czy każdemu Państwu Członkowskiemu należy pozostawić swobodę wyboru władz mogących sporządzić to świadectwo czy też, biorąc pod uwagę treść i funkcje świadectwa, należy ustalić pewne kryteria?*

6. REJESTRACJA TESTAMENTÓW

Poszukiwanie testamentów, w szczególności jeżeli zostały one zredagowane za granicą, stanowi niekiedy przeszkodę nie do pokonania.

***Pytanie 36:** Czy należy przewidzieć wprowadzenie systemu rejestracji testamentów we wszystkich Państwach Członkowskich? Czy należy rozważyć stworzenie scentralizowanego rejestru?*

***Pytanie 37:** Jakie warunki powinny zostać ustalone w celu ułatwienia domniemanym spadkobiercom i właściwym władzom dostępu do elementów krajowych systemu lub do scentralizowanego rejestru (w tym począwszy od ich własnego Państwa Członkowskiego)?*

7. LEGALIZACJA

Wprowadzenie Europejskiego Obszaru Sądowego pociąga za sobą zniesienie lub uproszczenie formalności.

***Pytanie 38:** Czy zniesienie wszelkich formalności związanych z legalizacją lub z jednolitym poświadczeniem aktów publicznych sporządzonych w Państwie Członkowskim i dotyczących prawa spadkowego byłoby problematyczne?*

8. PODEJŚCIE USTAWODAWCZE

W świetle przedstawionych powyżej informacji sporządzenie zbioru zasad wspólnotowych dotyczących prawa spadkowego i testamentów stanowić będzie zadanie wyjątkowo złożone i zakrojone na szeroką skalę.

***Pytanie 39:** Czy można rozważyć stworzenie jednego jedyne i równocześnie kompletnego instrumentu? Jeżeli nie, to w jakiej kolejności i jakimi etapami należy organizować prace?*